

โปรแกรมการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและ
การแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิง

The Yonisomanasikara Training Program for Moral Reasoning and
Problem Solving Development among Female Inmates

สายันต์ ชันธนิยม
Sayun Khuntaniyom^{*}

Received: October 28, 2024 Revised: March 18, 2025
Accepted: April 22, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยกึ่งทดลอง ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเหตุผลจากเอกสารงานวิจัย และวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลได้องค์ความรู้นำมาพัฒนาเครื่องมือในการวิจัย สร้างโปรแกรมและทดลองใช้โปรแกรมการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิงเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีสมาชิกกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองกลุ่มละ ๓๕ คน วัดผลก่อนและหลังการทดลอง แล้วนำผลการประเมินมาทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และการทดสอบความแตกต่างด้วยค่าที (t-test).

ผลการวิจัยพบว่า

๑) แนวคิดโยนิโสมนสิการเป็นกระบวนการคิดที่เป็นระบบ ช่วยให้บุคคลมองเห็นปัญหาอย่างลึกซึ้ง แยกแยะข้อมูล และตัดสินใจอย่างมีเหตุผลสอดคล้องกับจริยธรรม ๒) โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยหลักโยนิโสมนสิการ ๑๐ วิธี ไตรสิกขา และอริยสัจ ๔ ดำเนินการในรูปแบบ

^{*} ภาควิชาจิตวิทยา สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, Buddhist Psychology, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Email: Sunsayun@gmail.com, เบอร์โทรศัพท์ ๐๖๒ ๒๓๕ ๖๔๕๑



กิจกรรมกลุ่ม ๑๒ ครั้ง ครอบคลุม ๓ ขั้นตอนคือ คีล สมาธิ และปัญญา โดยออกแบบให้เชื่อมโยงกับบริบทชีวิตของผู้ต้องขังหญิง ๓) ผลการทดลองพบว่า ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีคะแนนด้านเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทั้งเมื่อเปรียบเทียบก่อนและหลังเข้าร่วม และเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๑

คำสำคัญ: โปรแกรมการฝึกการคิด, โยนิโสมนสิการ, เหตุผลเชิงจริยธรรม, การแก้ปัญหา

Abstract

This study was a Quasi-experimental Research. The researcher studies concepts and theories from research papers, analyzes and synthesizes the information to derive knowledge, and develops a research program “The Yonisomanasikara Training Program for moral reasoning and problem-solving development among female inmates in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The sample consisted of ๗๐ participants, divided into two groups: an experimental group and a control group, with ๓๕ participants in each group. Pre- and post-experimental assessments were conducted. Statistics employed consisted of Percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The research findings were as follows:

๑) The practice of Yonisomanasikara is a systematic thinking process that helps individuals to see problems deeply, separate information, and make decisions logically in accordance with ethics. ๒) The developed program consists of ๑๐ principles of Yonisomanasikara, and the Four Noble Truths. It is conducted in a group activity format of ๑๒ sessions, covering ๓ steps: morality, concentration, and wisdom. It is designed to be linked to the life context of female prisoners. ๓) The experimental results found that program participants had significantly higher scores on ethical reasoning and problem solving both before and after participation, and when compared to the control group at a statistical significance level of .๐๑.



Keywords: Thinking Training Program, Yonisomanasikāra, Moral Reasoning, Problem-Solving

๑. บทนำ

ปัญหาอาชญากรรมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ เกิดภาวะเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้านการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเกิดความผันผวนภายใต้สภาวะเศรษฐกิจของประเทศและมีปัญหาหนี้สินของภาคครัวเรือนที่มีรายได้ไม่สอดคล้องกับรายจ่าย ผู้หญิงต้องมีส่วนหนึ่งในการรับผิดชอบต่อครอบครัวในฐานะลูก ภรรยาและแม่ จากสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่สังคมไทยกำลังเผชิญอยู่ เพื่อความอยู่รอดที่ขาดการคิด การมีเหตุผลทางจริยธรรมในการเลือกที่จะประพฤติ ปฏิบัติและการแก้ปัญหา จึงทำให้ผู้หญิงต้องกระทำผิดต่อกฎหมายด้วยการกระทำต่าง ๆ เช่น ด้วยการลัก ยักยอกและฉ้อโกงทรัพย์สินเพื่อได้มาเป็นของตน การยอมไปเป็นอนักรยาเพื่อความสุขสบายจนก่อปัญหาครอบครัวของทุกฝ่ายที่เป็นผลให้ทำผิดกฎหมาย^๒ เมื่อบุคคลกระทำความผิดก็จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมซึ่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยมุ่งเน้นไปที่การบังคับโทษจำคุกซึ่งถือว่าเป็นมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดมากกว่าที่จะบังคับใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยจากการศึกษางานวิจัยของ มาริษา อัจฉะวงศ์^๓ พบว่า ความคิดและอารมณ์ของผู้ต้องขังหญิงภายหลังเข้ามาอยู่ในเรือนจำ ประกอบด้วย ๕ ประเด็นหลัก คือ ๑) ความรู้สึกทุกข์ทรมาน ๒) ความรู้สึกผิด ต่อครอบครัวและคนรัก ๓) ความวิตกกังวลเกี่ยวกับการฟ้องร้องและการตัดสิน ๔) ร่างกายที่ควบคุมไม่ได้ ๕) การดิ้นรนต่อสู้ในเหตุการณ์ที่ผ่านมา นอกจากนี้ผู้ต้องขังเมื่อมาอยู่ในเรือนจำนอกจากจะถูกจำกัดสถานที่ในการควบคุมแล้วยังถูกควบคุมด้วยการใช้อำนาจแห่งระเบียบวินัยด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การตรวจตรา การจับจ้อง (gazing) การให้ทำทุกอย่างตามตารางเวลาการกำกับ การแสดงกิริยาท่าทางและคำพูดและการบังคับให้เชื่อฟัง ทำให้ผู้ต้องขังกลายเป็นคนเชื่อง (docility) มองตนเองว่าไร้อำนาจ สูญเสียพลัง

^๒ กรมราชทัณฑ์, แผนปฏิรูปราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) ของกรมราชทัณฑ์, (นนทบุรี: ม.ป.ท., 2566), หน้า 18.

^๓ มาริษา อัจฉะวงศ์, “โลกหลังกำแพง : ประสบการณ์ชีวิตและการปรับตัวทางความคิดของผู้ต้องขังหญิง”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2565), หน้า 12.



สร้างสรรค์ ไร้ความหวังและปล่อยตัวเองไปตามยถากรรม (นภภรณ์ หะวานนท์, ๒๕๕๓)^๔ ดังนั้น การคาดหวังให้ผู้ต้องขังตระหนักในคุณค่าตัวเอง มีพลังกาย พลังใจ และพลังความคิด ที่จะดำรงชีวิต อย่างมีคุณค่า ทั้งในเรือนจำและเมื่อออกจากเรือนจำไปแล้วจึงเป็นสิ่งที่ยากลำบาก

กรมราชทัณฑ์จึงจัดทำแผนปฏิบัติราชการ กรมราชทัณฑ์ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐)^๕ ประกอบไปด้วย ๔ ประเด็นยุทธศาสตร์ ซึ่งประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ ด้านประสิทธิผลตามพันธกิจ องค์กรในกลยุทธ์พัฒนาพฤตินิสัยโดยยึดผู้ต้องขังเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา (นวัตกรรม) ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาจิตใจเพื่อสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้ผู้ต้องขัง การปรับเปลี่ยน ค่านิยมและวัฒนธรรม การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมค่านิยมและการเสริมสร้างจิตสาธารณะและ การเป็นพลเมืองที่ดี บูรณาการเรื่องความซื่อสัตย์วินัย คุณธรรม จริยธรรมและด้านสิ่งแวดล้อมใน การจัดการเรียนการสอนในและนอกสถานศึกษาจัดให้มีการเรียนการสอนตามพระราชดำริและ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จัดให้มีการ เรียนรู้ทางศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีของชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่น มุ่งพัฒนาจิตใจตามหลักศาสนา การพัฒนาทักษะชีวิตที่เป็นประโยชน์ต่อการ ดำเนินชีวิตภายหลังการพ้นโทษและไม่หวนกลับมากระทำความผิดซ้ำ โดยการมีส่วนร่วมขององค์กร ภาครัฐและองค์กร ภาคเอกชนในกระบวนการพัฒนาพฤตินิสัยทั้งระบบ

สอดคล้องกับการดูแลผู้ต้องขังหญิงเรือนจำทุกแห่งต้องดำเนินการตามข้อกำหนดแห่ง สหประชาชาติเพื่อการปฏิบัติต่อนักโทษหญิงและมาตรการที่ไม่ใช่การคุมขังสำหรับผู้ต้องขังหญิงหรือ ข้อกำหนดกรุงเทพฯ (Bangkok Rules) ซึ่งสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าพัชรกิติยาภาเรนทิราเทพยวดี กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร มหาวัชรราชธิดา ทรงเป็นที่ปรึกษา ข้อกำหนดกรุงเทพตั้งอยู่บน หลักการในการดูแลผู้ต้องขังหญิงที่มีความแตกต่างจากผู้ต้องขังชายในด้านสรีระ กรมราชทัณฑ์ยัง ดำเนินการและส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัย เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวางแผน พัฒนา

^๔ นภภรณ์ หะวานนท์, “การปฏิรูปเรือนจำ: จากสถาบันการลงโทษสู่ชุมชนแห่งความหวังใจ”, วารสาร สังคมกลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2557): 1-19.

^๕ กรมราชทัณฑ์, แผนปฏิบัติราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) ของกรมราชทัณฑ์, หน้า 37-40.



โปรแกรมและกำหนดนโยบายที่มีประสิทธิภาพเพื่อรองรับการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขังหญิงการดำเนินการต่าง ๆ ตามนโยบายของกรมราชทัณฑ์^๖

บทความวิจัยนี้นำเสนอแนวคิดและทฤษฎีเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาและการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อสร้างโปรแกรมการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการและผลการใช้โปรแกรมการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาเหตุผล เชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิงเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาซึ่งจะเป็นข้อมูลให้กรมราชทัณฑ์และผู้เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาโครงการคืนคนดีสู่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “โปรแกรมการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิง” สำหรับวัตถุประสงค์ที่ต้องการนำเสนอในบทความนี้มี ๓ ข้อ คือ

๑) เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาและการคิดแบบโยนิโสมนสิการ

๒) เพื่อสร้างโปรแกรมการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิง จริยธรรมและการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิง

๓) เพื่อศึกษาผลการใช้โปรแกรมการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิง

๓. วิธีดำเนินการวิจัย/รูปแบบการวิจัย/ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “โปรแกรมการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิง” นี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research)

๑) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

^๖ ธัญญา พึ่งสันเทียะ, “เรือนจำ: พื้นที่แห่งการลงโทษและการคืนคนดีสู่สังคม”, วารสารวิชาการ ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, ปีที่ 11 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2561): 737-748.

ประชากรเป็นผู้ต้องขังหญิง เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่อยู่ระหว่างพิจารณาคดี และผู้ต้องขังเด็ดขาด จำนวน ๔๔๗ คน

กลุ่มตัวอย่าง ขั้นที่ ๑ ผู้วิจัยคำนวณด้วยโปรแกรม G*Power ซึ่งกำหนด Test Family คือ T-test ที่ระดับนัยสำคัญ (Significant Level) ๐.๐๕ อำนาจการทดสอบ (Power) ที่ ๐.๘๕ การศึกษาครั้งนี้กำหนดอิทธิพลของขนาดตัวอย่าง (Effect Size) ที่ ๐.๕ ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ ๓๑ คน ระหว่างดำเนินการวิจัยเพื่อป้องกันความเสี่ยงจากการสูญหายระหว่างการเก็บข้อมูล (Drop Out) จึงเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างอีก ๑๕ เปอร์เซนต์ จากจำนวน ๓๑ คน เป็น ๓๕ คน รวมทั้งสิ้น ๗๐ คน ขั้นที่ ๒ จากนั้นทำการสุ่ม (Match Pairs) เพื่อแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในจำนวนที่เท่ากัน จัดเป็นกลุ่มทดลอง ๓๕ คน ได้รับการฝึกโปรแกรมการคิดแบบโยนีสมนสิการเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหา และกลุ่มควบคุม ๓๕ คน ไม่ได้รับการฝึกโปรแกรมฯ ประเมินผลของการฝึกโปรแกรมการคิดแบบโยนีสมนสิการเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาด้วยวิธีการทดลอง วัดผลการทดลอง ๒ ระยะ ได้แก่ ระยะก่อนทดลอง ระยะหลังการทดลอง

๒) เครื่องมือในการวิจัย

๒.๑) แบบประเมินเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิง

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ ๑.อายุ ๒.การศึกษาก่อนตัดสินใจคดี ๓.อาชีพก่อนตัดสินใจคดี ๔.การอยู่อาศัยก่อนตัดสินใจคดี และ ๕.ระยะเวลาที่จะพ้นโทษ

ส่วนที่ ๒ องค์ประกอบของเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหานี้ จะวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมตามองค์ประกอบ ๖ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านความมีวินัย (๒) ด้านความรับผิดชอบ (๓) ด้านความซื่อสัตย์ (๔) ด้านความยุติธรรม (๕) ด้านความสามัคคี และ (๖) ด้านความเสียสละ และการแก้ปัญหตามองค์ประกอบ ๔ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านขั้นการวิเคราะห์ปัญหา (๒) ด้านขั้นการวางแผนการแก้ปัญหา (๓) ด้านขั้นตอนการทำงานตามแผน และ (๔) ด้านขั้นตอนการประเมินผล เป็นการประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ให้เลือกตอบเพียงระดับใดระดับหนึ่ง

๒.๒) โปรแกรมการฝึกการคิดแบบโยนีสมนสิการของผู้ต้องขังหญิงเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหา ผู้วิจัยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับเหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นต้น กลาง สูง อริยสัจ ๔ ในการแก้ปัญหา หลักการวิธีการคิดแบบโยนีสมนสิการและหลักไตรสิกขาซึ่งเป็นหลักธรรมที่สอดคล้องกับพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิงเพื่อให้ได้โปรแกรมการฝึกการคิดแบบโยนีสมนสิการของผู้ต้องขังหญิงเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหา ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ใน



โปรแกรมแต่ละครั้ง จากแนวความคิดการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการ และดำเนินการโปรแกรมกลุ่มแนวพุทธจิตวิทยา มีขั้นตอนกระบวนการกลุ่ม ๓ ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นศีล ขั้นสมาธิ และขั้นปัญญา ดำเนินการโปรแกรมทั้งหมด จำนวน ๑๒ ครั้ง ระยะเวลาครั้งละ ๑๕๐ นาที และบันทึกผลการประเมินทุกครั้งในการเข้าร่วมโปรแกรม

๓) การเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาและโปรแกรมพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิงเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๓.๑) ผู้วิจัยทำหนังสือออกจากสาขาวิชาพุทธจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเก็บข้อมูลการทำวิจัยและจัดโปรแกรมการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิง

๓.๒) ก่อนและหลังการทดลองโปรแกรมการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาเหตุผล เชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิง ผู้วิจัยได้ให้ผู้ต้องขังหญิงกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ทำแบบประเมินเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหา จำนวน ๗๐ ชุด และได้รับประเมินกลับมาทั้งหมด

๓.๓) การบันทึกภาคสนาม เพื่อสังเกตและฟังสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ ผู้วิจัยจดบันทึกสรุปสั้น ๆ เฉพาะประเด็นสำคัญที่เกิดขึ้นทันทีเมื่อออกมาจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ก่อนและหลังเวลาการจัดโปรแกรมแต่ละครั้ง ผู้วิจัยได้บันทึกข้อมูลในการสนทนาทุกครั้งแล้วนำมาสรุป

๔) การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ภายหลังจากที่นักวิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลมาแล้ว ขั้นตอนสำคัญที่จะต้องดำเนินการต่อไปคือการตรวจสอบวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิค ๖'C โดยวิธีการเปลี่ยนข้อมูลดิบ เป็นสารสนเทศการวิจัย เป็นบทสรุปของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยใช้สถิติวิเคราะห์เชิงพรรณนาเป็นสถิติที่นำมาใช้บรรยายคุณลักษณะของข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาจากกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษาและสถิติวิเคราะห์เชิงอนุมานสำหรับการวิเคราะห์ผลการใช้โปรแกรมการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิงเพื่อสรุปเปรียบเทียบการพัฒนาเหตุผลเชิง

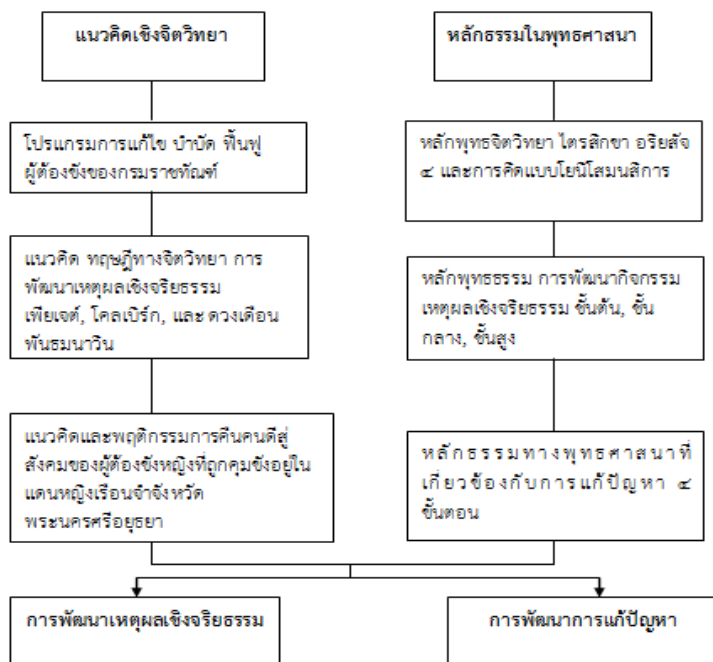


จริยธรรมและการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิง ระหว่างการวัดก่อนและวัดหลังของกลุ่มทดลองใช้การทดสอบ t-test

๔. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้ได้ค้นพบประเด็นที่ตอบวัตถุประสงค์ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ ๑ ผลการวิจัยพบว่า การบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังระหว่างที่อยู่ในเรือนจำ การสร้างความตระหนักและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้มีทัศนคติที่ดี มีคุณธรรมและจริยธรรม จนเกิดกระบวนการที่ถูกต้องตามเหตุผลเชิงจริยธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่จะนำความสุขสงบและความเจริญก้าวหน้ามาสู่บุคคลและสังคม เป็นบุคคลมีคุณค่ามีประโยชน์ และสร้างสรรค์คุณงามความดี อันเป็นประโยชน์ต่อบ้านเมือง อันเป็นเป้าหมายที่กรมราชทัณฑ์ต้องการให้เรือนจำดำเนินการจัดให้แก่ผู้ต้องขังเพื่อเป็นการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู แก่ผู้ต้องขัง ให้มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้นเพื่อนำไปใช้ขณะที่อยู่ในเรือนจำและหลังจากพ้นโทษออกไป



แผนภาพที่ ๑ แสดงผลการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิงด้วยการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการ



การเรียนรู้เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากเดิมไปสู่พฤติกรรมใหม่และพฤติกรรมใหม่นี้เป็นผลมาจากประสบการณ์หรือการฝึกฝน มิใช่เป็นผลจากการตอบสนองตามธรรมชาติหรือสัญชาตญาณ หรืออุคมิภาวะ หรือความบังเอิญต่าง ๆ โดยพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นจะต้องเปลี่ยนไปอย่างค่อนข้างถาวร จึงจะถือว่าเกิดการเรียนรู้ขึ้น กระบวนการทางความคิด เป็นสิ่งที่สำคัญในหลาย ๆ ด้านของชีวิตเช่น การทำงาน การเรียนการสอน และการดำเนินชีวิตประจำวัน รวมไปถึงการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เข้ามาในแต่ละวัน นอกจากนี้ยังช่วยเสริมสร้างทักษะอื่น ๆ เช่น การวิเคราะห์ข้อมูล การวางแผน การตัดสินใจ และเพิ่มพูนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนา โยนิโสมนสิการเป็นการคิดที่เป็นระบบระเบียบ เป็นการใช้ความคิดที่ถูก วิธี รู้วิธีหาเหตุผลโดยสามารถนิยามระบุปัญหา มองเห็นปัญหา เห็นประเด็นได้ชัดเจน สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ จำแนกข้อมูลที่คลุมเครือและชัดเจน มีการใช้ตรรกะและเหตุผลเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ เพื่อหาข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผลและตัดสินใจประเมินค่าตามความหมาย โยนิโสมนสิการเป็นการคิดที่มีความซับซ้อนและเชี่ยวชาญมากขึ้นกว่าขั้นพื้นฐาน การคิดที่ผ่านกระบวนการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ มีเหตุผล โดยอาศัยความรู้ ความคิด และประสบการณ์ รวมไปถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้ เพื่อนำไปตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผล

การคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นคิดการพิจารณาไตร่ตรอง ประกอบด้วยปัญญา มีลักษณะที่ละเอียดอ่อน ลึกซึ้ง รอบคอบคอยเอาใจใส่ตลอดเวลา ประกอบด้วยเหตุผล คำนึงถึงส่วนดี ส่วนเสีย เป็นประโยชน์และมีประโยชน์ เป็นวิถีทางแห่งปัญญา เป็นธรรมสำหรับ กลั่นกรอง แยกแยะข้อมูลหรือแหล่งข่าวหรือที่เรียก “ปรโตโฆสะ” อีกชั้นหนึ่ง กับทั้งเป็นบ่อเกิดแห่งความคิดชอบหรือ “สัมมาทิฐิ” ทำให้มีเหตุผล และไม่มุงาย

วิธีการแก้ปัญหาแบบพุทธมีลักษณะสำคัญ พระพุทธศาสนาสอนให้แก้ปัญหา ทั้งด้านนอก ด้านใน ทั้งทางสังคมและทางจิตใจของบุคคล คือ มีคำสอนชั้นศีล เป็นด้านนอก กับชั้นจิตและปัญญาเป็นด้านใน ผู้วิจัยนำหลักธรรมไตรสิกขา อริยสัจ ๔ และโยนิโสมนสิการ เป็นกระบวนการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาทางความคิดและพฤติกรรม โดยเฉพาะพฤติกรรมที่เคยชิน เครื่องมือที่ใช้ในการฝึกสีกก็คือวินัย วินัยเป็นจุดเริ่มต้นในกระบวนการศึกษา และการพัฒนามนุษย์ที่เอื้อต่อการพัฒนาจัดระเบียบการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคม ให้เหมาะกับการพัฒนา เมื่อมีจิตใจสงบเป็นสมาธิแล้ว ก็เกิดความคล่องตัวในการที่จะใช้ปัญญา เหตุผลเชิงจริยธรรมนับว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญของทุกคน หากบุคคลใดไม่จริยธรรมเป็นหลักยึดเบื้องต้นแล้ว ก็ยากที่จะทำให้ตนเองอยู่อย่างมีความสุขและอาจส่งผลถึงความสงบสุขของส่วนรวมด้วย เหตุผลเชิงจริยธรรมจึงเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคน

วัตถุประสงค์ที่ ๒ ผลการวิจัยพบว่า การสร้างโปรแกรมพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิงเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยใช้ไตรสิกขาเป็นแกนมีรายละเอียดของแต่ละโปรแกรมดังนี้

โปรแกรมพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิงเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโมเดล เป็นการค้นพบความลงตัวทางวิชาการ ในการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิงเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นองค์ประกอบเชิงจิตวิทยา ผสานกระบวนการพัฒนาทางพุทธจิตวิทยาสู่โมเดลการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิงเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตอบโจทย์การพัฒนาตน พัฒนาคน และวิชาการเพื่อสังคม

กิจกรรมที่ ๑ “การปฐมนิเทศ” ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเข้าใจและสามารถคิดแบบโยนิโส มนสิการไปใช้ในการในชีวิตประจำวัน เข้าใจกระบวนการแก้ปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนการแก้ปัญหา การดำเนินการตามแผน และการประเมินผล

กิจกรรมที่ ๒ “การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย” สามารถนำฝึกการคิดแบบสืบสาวปัจจัยในชีวิตประจำวันเพื่อให้ตระหนักถึงความยุติธรรมและเป้าหมายการมีความสุขในชีวิต เห็นจุดอ่อนจุดแข็งในของตนเอง สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตามวิธีการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง

กิจกรรมที่ ๓ “การคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ” เกิดการตระหนักรู้ ความสามัคคี จำแนกองค์ประกอบของสิ่งต่าง ๆ และการเลือกกระทำฝึกฝนตนให้รู้คิด พัฒนาจิตใจและสามารถแก้ปัญหาสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนตามวิธีการแก้ปัญหา

กิจกรรมที่ ๔ “การคิดแบบสามัญลักษณ์ (การคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา)” เป็นวิธีคิดอย่างรู้ทั่วถึงตามสภาพความเป็นจริงของสรรพสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องเป็นไปตามหลักของธรรมชาติ คือมีการเกิดขึ้นในเบื้องต้น มีความปรวนแปร ในท่ามกลาง และมีการแตกสลายไปในที่สุด ไม่มีสิ่งใดที่จะดำรงอยู่ได้โดยไม่เปลี่ยนแปลง

กิจกรรมที่ ๕ “การคิดแบบอริยสัจหรือการคิดแก้ปัญหา” ในการตัดสินใจในการดำเนินการ ตามขั้นตอน ของการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน จึงเป็นแนวทางในการพัฒนาความมีวินัยในตนเองตระหนักสามารถฝึกฝนตนให้รู้คิดจากประสบการณ์ทางสังคมและสามารถแก้ปัญหาสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนตามวิธีการแก้ปัญหา

กิจกรรมที่ ๖ “การคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์” สามารถฝึกฝนตนให้รู้คิดและความรับผิดชอบและสามารถแก้ปัญหาสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนตามวิธีการแก้ปัญหาคิดที่เป็นเหตุเป็นผลกัน



ของหลักการและผลของการกระทำนั้น ๆ ว่าการกระทำดังกล่าว ทำเพื่อใครหรืออะไร แล้วผลที่ตามมาของการกระทำนั้นคืออะไร เป็นประโยชน์หรือเป็นโทษ

กิจกรรมที่ ๗ “การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก” ตระหนักรู้ถึงความซื่อสัตย์และมีทัศนคติที่ดีในการใช้ชีวิตสามารถฝึกฝนตนให้รู้คิดและสามารถแก้ปัญหาสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนตามวิธีการแก้ปัญหา แก้ปัญหามาตามขั้นตอน

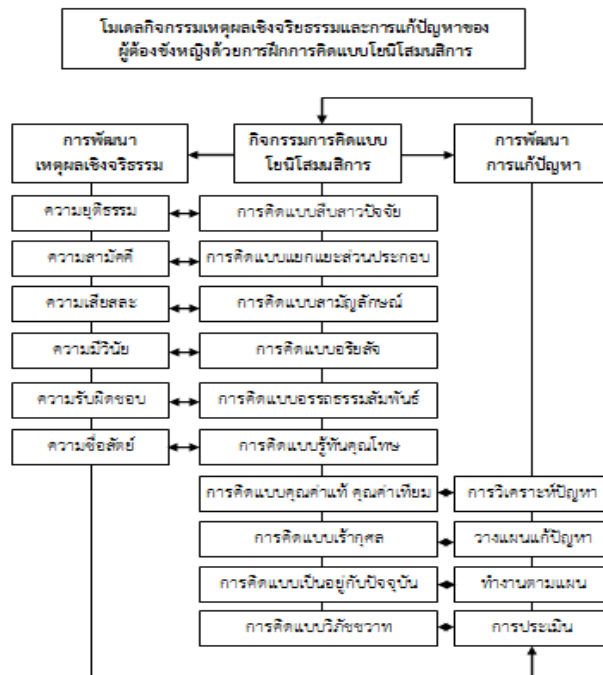
กิจกรรมที่ ๘ “การคิดแบบคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม” การใช้ความคิดแก้ปัญหาโดยพิจารณา ถึงสิ่งที่จำเป็นในชีวิตการใช้วิจารณ์ญาณในการเสพวัตถุหรือปัจจัยสามารถมองเห็นคุณค่าที่แท้จริงของสิ่งที่บริโภค รวบรวมวิเคราะห์ปัญหาที่รอบด้าน โดยการพิจารณาคุณค่าสำคัญ เพื่อพัฒนาแนวทางการแก้ปัญหา

กิจกรรมที่ ๙ “การคิดแบบเร้ากุศล” การพัฒนาแนวทางวางแผนการแก้ปัญหาด้วยการคิดแบบเร้ากุศล และการวางแผนแก้ปัญหาที่รอบด้าน โดยใช้ความคิดพิจารณาและตัดสินใจเลือกแนวทางหรือวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับปัญหา

กิจกรรมที่ ๑๐ “การคิดแบบเป็นอยู่กับปัจจุบัน” การใช้ความคิดการคิดแบบเป็นอยู่กับปัจจุบัน การอยู่กับปัจจุบัน “ใช้วิธีสังเกตตามรู้เท่าทันอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ โดยไม่ต้องให้คุณค่าด้วยการใช้ความคิดและเนื้อหาของความคิดที่สตรึงลิ้งรู้กำหนดอยู่ในการทำงาน

กิจกรรมที่ ๑๑ “การคิดแบบวิวิธภาพ” การใช้ความคิดการคิดแบบให้มองเห็นความจริง โดยแยกแยะปัญหา ออกให้เห็นแต่ละแง่ แต่ละด้านจนครบทุกด้าน ไม่พิจารณาสิ่งใด ๆ เพียงด้านเดียวหรือแง่มุมเดียวการคิดแบบกระบวนการการประเมินการแก้ปัญหาด้วยความคิดถูกทาง ถูกวิธี มีเหตุผล การคิด ก่อให้เกิดการกระทำที่เป็นกุศล

และกิจกรรมที่ ๑๒ “ปัจฉิมนิเทศ” การพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม การแก้ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหา ในมุมมองใหม่ ช่วยให้เกิดการค้นหาวิธีการแก้ปัญหาให้หลากหลายและช่วยให้ใช้เหตุผลในการเลือกวิธีการแก้ปัญหาโดยมีเป้าหมายช่วยให้ผู้ต้องชั้วหญิง ปรับมุมมองปัญหาในทางลบมาเป็นมุมมองทางบวกตามความเป็นจริงของปัญหาที่เกิดขึ้น และมีความเข้าใจวิธีการแก้ปัญหา รวมทั้งข้อดีข้อเสียของแต่ละวิธีการจนเกิดกระบวนการที่ถูกต้องตามเหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่จะนำความสุขสงบในจิตใจ จิตใจก็ย่อมสูงส่ง มีความสะอาด จะทำการงานใดก็ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน ไม่ก่อให้เกิดทุกข์แก่ตนเองและผู้อื่น



แผนภาพที่ ๒ แสดงผลการวิเคราะห์ ผลการศึกษาการสร้างกิจกรรมพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิงเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สรุปโปรแกรมพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิงเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโมเดลการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและวิธีการแก้ปัญหา ในมุมมองใหม่ช่วยให้เกิดการค้นหาวิธีการแก้ปัญหาให้หลากหลายและช่วยให้ใช้เหตุผลในการเลือกวิธีการแก้ปัญหาโดยมีเป้าหมายช่วยให้ผู้ต้องขังหญิง ปรับมุมมองปัญหาในทางลบมาเป็นมุมมองทางบวกตามความเป็นจริงของปัญหาที่เกิดขึ้น และมีความเข้าใจวิธีการแก้ปัญหา รวมทั้งข้อดีข้อเสียของแต่ละวิธีการจนเกิดกระบวนการที่ถูกต้องตามเหตุผลเชิงจริยธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่จะนำความสุขสงบในจิตใจ จิตใจก็ย่อมสูงส่ง มีความสะอาด จะทำงานใดก็ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน ไม่ก่อให้เกิดทุกข์แก่ตนเองและผู้อื่น เป็นบุคคลมีคุณค่ามีประโยชน์ และสร้างสรรค์คุณงามความดี อันเป็นประโยชน์ต่อบ้านเมือง

วัตถุประสงค์ที่ ๓ ศึกษาผลการใช้โปรแกรมการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิง

ตารางที่ ๑ ผลการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ทดสอบความแตกต่างเหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ต้องขังหญิงเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง

ข้อที่	เหตุผลเชิงจริยธรรม	N = ๓๕		t	p-value
		ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง		
		$\bar{X}$	$\bar{X}$		
๑	ด้านความยุติธรรม	๑.๖๙	๔.๒๙	๒๔.๗๘	๐.๐๐*
๒	ด้านความสามัคคี	๑.๖๖	๔.๓๘	๓๕.๗๓	๐.๐๐*
๓	ด้านความเสียสละ	๑.๗๑	๓.๙๒	๒๘.๖๐	๐.๐๐*
๔	ด้านความมีวินัย	๑.๘๒	๔.๑๒	๒๒.๖๘	๐.๐๐*
๕	ด้านความรับผิดชอบ	๑.๗๐	๔.๐๒	๒๕.๘๘	๐.๐๐*
๖	ด้านความซื่อสัตย์	๑.๗๑	๔.๓๔	๒๙.๔๘	๐.๐๐*
	ค่าเฉลี่ยภาพรวม	๑.๗๑	๔.๑๘	๓๙.๐๑	๐.๐๐*

* หมายถึง นัยสำคัญที่ระดับ .๐๑

พบว่า โดยภาพรวม หลังการทดลองผู้ต้องขังหญิงเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยเหตุผลเชิงจริยธรรมที่ ๔.๑๘ สูงกว่าก่อนการทดลอง ที่ค่าเฉลี่ย ๑.๗๑ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน หลังการทดลอง พบว่า ผู้ต้องขังหญิงเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มทดลอง มีการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านความมีวินัย ด้านความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความยุติธรรม ด้านความสามัคคี และด้านความเสียสละ สูงกว่าช่วงก่อนการทดลองทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานข้อที่ ๑ หลังได้รับการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ผู้ต้องขังหญิงที่ค่าเฉลี่ยคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าก่อนได้รับการฝึก

ตารางที่ ๒ ผลการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ทดสอบความแตกต่างเหตุผลการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิงเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง

ข้อที่	เหตุผลเชิงจริยธรรม	N = ๓๕		t	p-value
		ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง		
		$\bar{X}$	$\bar{X}$		



		$\bar{X}$	$\bar{X}$		
๑	ด้านการวิเคราะห์ปัญหา	๑.๖๕	๔.๑๐	๒๗.๕๗	๐.๐๐*
๒	ด้านการวางแผนการแก้ปัญหา	๑.๖๔	๓.๙๔	๒๗.๙๖	๐.๐๐*
๓	ด้านการทำงานตามแผน	๑.๗๓	๔.๐๕	๓๑.๙๐	๐.๐๐*
๔	ด้านการประเมินผล	๑.๖๖	๔.๒๓	๒๘.๘๕	๐.๐๐*
	ค่าเฉลี่ยภาพรวม	๑.๖๗	๔.๐๘	๓๕.๘๓	๐.๐๐*

* หมายถึง นัยสำคัญที่ระดับ .๐๑

สมมติฐานข้อที่ ๒ พบว่า โดยภาพรวม หลังการทดลองผู้ต้องขังหญิงเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยการแก้ปัญหาที่ ๔.๐๘ สูงกว่าก่อนการทดลอง ที่ค่าเฉลี่ย ๑.๖๗ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ต้องขังหญิงเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มทดลอง มีการพัฒนาการแก้ปัญหา ด้านการวิเคราะห์ปัญหา ด้านการวางแผนการแก้ปัญหา ด้านการทำงานตามแผน และด้านการประเมินผล สูงกว่าช่วงก่อนการทดลอง ทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานข้อที่ ๒ หลังได้รับการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ผู้ต้องขังหญิงมีค่าเฉลี่ยคะแนนการแก้ปัญหาสูงกว่าก่อนได้รับการฝึก

ตารางที่ ๓ ผลการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ทดสอบความแตกต่างผลการใช้โปรแกรมการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม ของผู้ต้องขังหญิงของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม หลังการทดลอง

ข้อที่	เหตุผลเชิงจริยธรรม	N = ๗๐		t	p-value
		กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม		
		$\bar{X}$	$\bar{X}$		
๑	ด้านความยุติธรรม	๔.๒๙	๑.๖๑	๒๗.๔๑	๐.๐๐*
๒	ด้านความสามัคคี	๔.๓๘	๑.๗๒	๒๘.๓๒	๐.๐๐*
๓	ด้านความเสียสละ	๓.๙๒	๑.๖๙	๒๔.๘๓	๐.๐๐*
๔	ด้านความมีวินัย	๔.๑๒	๑.๘๑	๒๖.๐๒	๐.๐๐*
๕	ด้านความรับผิดชอบ	๔.๐๒	๑.๖๙	๒๗.๑๒	๐.๐๐*
๖	ด้านความซื่อสัตย์	๔.๓๔	๑.๖๖	๓๐.๓๔	๐.๐๐*
	ค่าเฉลี่ยภาพรวม	๔.๑๘	๑.๗๑	๓๙.๖๖	๐.๐๐*

* หมายถึง นัยสำคัญที่ระดับ .๐๑

สมมติฐานข้อที่ ๓ พบว่าโดยภาพรวม หลังการทดลองผู้ต้องขังหญิงเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยเหตุผลเชิงจริยธรรมที่ ๔.๑๘ สูงกว่า กลุ่มควบคุม ที่ค่าเฉลี่ย ๑.๗๑ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า หลังการทดลองผู้ต้องขังหญิงเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มทดลอง มีเหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านความยุติธรรม ด้านความสามัคคี ด้านความเสียสละ ด้านความมีวินัย ด้านความรับผิดชอบ และ ด้านความซื่อสัตย์ สูงกว่ากลุ่มควบคุมช่วงหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานข้อที่ ๓ หลังได้รับการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ผู้ต้องขังหญิงกลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า กลุ่มควบคุมหลังการทดลอง

ตารางที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ทดสอบความแตกต่างผลการใช้โปรแกรมการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิงของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังการทดลอง

ข้อที่	เหตุผลเชิงจริยธรรม	N = ๗๐		t	p-value
		กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม		
		$\bar{X}$	$\bar{X}$		
๑	ด้านการวิเคราะห์ปัญหา	๔.๑๐	๑.๘๑	๒๗.๑๖	๐.๐๐*
๒	ด้านการวางแผนการแก้ปัญหา	๓.๙๔	๑.๗๘	๒๕.๖๔	๐.๐๐*
๓	ด้านการทำงานตามแผน	๔.๐๕	๑.๘๓	๓๐.๗๗	๐.๐๐*
๔	ด้านการประเมินผล	๔.๒๓	๑.๗๙	๒๗.๘๕	๐.๐๐*
	ค่าเฉลี่ยภาพรวม	๔.๐๘	๑.๘๐	๓๕.๑๖	๐.๐๐*

* หมายถึง นัยสำคัญที่ระดับ .๐๑

สมมติฐานข้อที่ ๔ พบว่า โดยภาพรวม หลังการทดลองผู้ต้องขังหญิงเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยการแก้ปัญหาที่ ๔.๐๘ สูงกว่ากลุ่มควบคุมหลังการทดลอง ที่ค่าเฉลี่ย ๑.๘๐ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน หลังการทดลอง พบว่า ผู้ต้องขังหญิงเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มทดลอง มีการพัฒนาการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิง ด้านการวิเคราะห์ปัญหา ด้านการวางแผนการแก้ปัญหา ด้านการทำงานตามแผน และด้านการประเมินผล สูงกว่ากลุ่มควบคุมช่วงหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานข้อที่ ๔ หลังได้รับการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ผู้ต้องขังหญิงกลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยคะแนนการแก้ปัญหาสูงกว่า กลุ่มควบคุมหลังการทดลอง

๕. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ ๑ พบว่า โปรแกรมการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการ เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิงสามารถพัฒนาการคิดแบบโยนิโสมนสิการ เหตุผล เชิงจริยธรรม และการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิง จากการถอดบทเรียนและการตอบคำถาม ทำให้เกิดกระบวนการคิดแบบมีวิจารณญาณ แบบมีเหตุผล คือ ปัญญา นั้นเอง ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ต้องขังหญิง เช่น “ไม่มีสิ่งไหนพ้นจากกฎไตรลักษณ์ การทำงานก็เหมือนกันมีสมัครงาน เข้าทำงาน มีเลิกจากงาน” “ปัญหาเกิดจากความไม่แน่นอน ความไม่แน่นอนเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ยึดติดก็เป็นทุกข์ต้องไขปัญญาปล่อยวาง” “ปล่อยวางไม่ยึดติด และใช้ความคิดผ่านปัญหานี้ไปได้” “สิ่งที่ควรคิดคือการปฏิบัติตนต่อโลก” สอดคล้องกับหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา และสามารถนำไปใช้ในชีวิตได้เป็นอย่างดี เกิดทักษะ เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีสติคอย เตือนและควบคุมพฤติกรรมว่าสิ่งไหนผิดสิ่งไหนถูก ด้านปัญญาสามารถเปลี่ยนแปลงทางความคิดเป็นความเห็นเป็นทางถูกมากขึ้น คือเห็นตรงตามหลักธรรมชาติ หลักความจริง เข้าในชีวิต เข้าใจถูกต้อง และโดยเฉพาะเข้าใจตัวตนของตนตามหลักไตรลักษณ์ คือ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และมีตัวตน ค่อย ๆ หยิบพินออกจากกองไฟทอดถอนความเห็นผิดหยาบ ๆ ละเสียได้ ไม่เห็นแก่ได้มากขึ้น

นอกจากนี้โปรแกรมการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม เป็นวิธีคิดอย่างรู้ทั่วถึงตามสภาพความเป็นจริงของสรรพสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องเป็นไปตามหลักของธรรมชาติ คือมีการเกิดขึ้นในเบื้องต้น มีความปรวนแปร ในท่ามกลาง และมีการแตกสลายไปในที่สุด รวมทั้งผลเสียของการกระทำของตนเอง จะเห็นได้จากกระบวนการโปรแกรมในการอบรม ผู้ต้องขังส่วนหนึ่งที่มีเป้าหมายร่วมกันทุกครั้ง คือ การให้ผู้ต้องขังเกิดจิตสำนึกรู้ดี และรู้ชอบ ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ต้องขังหญิง เช่น “ความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นต้นเหตุความทุกข์ ทำให้อยากได้ออยากมี อยากรับและกระทำความผิด” “ทุกข์เป็นผล เหตุแห่งทุกข์คือความคิดที่ไม่เป็นกุศล” “ปัจจุบันทำให้ดี คิดถึงผลที่จะตามมาให้มาก ๆ” “การพิจารณาเลือกในสิ่งที่ดี บางครั้งมีประโยชน์กว่า” “กฎ ระเบียบและข้อบังคับ อย่างน้อยทำให้เราอยู่ในศีล” “ความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นต้นเหตุความทุกข์ ทำให้อยากได้ออยากมี อยากรับและกระทำความผิด” สอดคล้อง



กับงานวิจัยของ ปถมพร ตะละภักดิ์ และ พระสุธีธรรมานันต์^๗ พบว่า โยนิโสมนสิการมีความสำคัญต่อการพัฒนาชีวิต ในการเข้าถึง ความจริงแห่งชีวิตและโลก เป็นผู้ไม่ประมาทอย่างถึงที่สุดเมื่อรู้ความจริงดังกล่าวจึงวางตนและวางจิตของตนอย่างถูกต้องทำให้ใช้ชีวิตอย่างมีความสุข

จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ ๒ พบว่า การสร้างโปรแกรมการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิง ผู้วิจัยใช้สื่อในการนำเสนอแบบง่าย ๆ ที่ผู้ต้องขังหญิงทุกคน ทุกประเภทคดี สามารถเข้าถึงและจดจำง่าย ไปใช้ในโปรแกรมการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาสำหรับผู้ต้องขังหญิง เช่น เพลงฝนเอ๋ยทำไมจึงตก สามารถอธิบายถึงกระบวนการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี เมื่อสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้จึงดับ ซึ่งการนำหลักคิดโยนิโสมนสิการไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน จะต้องทำการศึกษาเรียนรู้วิธีการคิดอย่างซ้ำของ เน้นนอนว่าการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการคิดโยนิโสมนสิการทั้ง ๑๐ วิธีพร้อมกัน แต่จำเป็นต้องเลือกใช้วิธีที่เหมาะสมกับเหตุการณ์สถานการณ์ เรื่องราวนั้น ๆ สอดคล้องกับงานวิจัย ดิลก บุญอ้อม^๘ พบว่า การเรียนรู้ควรเริ่มด้วยการกำหนดและจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเพื่อใช้เป็นฐานของการเผชิญปัญหาในชีวิตประจำวันอย่างมีระบบ โดยวิธีการทำความเข้าใจปัญหาการดำรงชีวิต นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาพวงศกร ฐานงุโร (สิมพา)^๙ พบว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยมีหลักคิดโยนิโสมนสิการเป็นฐาน คือ การทำในใจโดยแยบคาย พิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วน เพื่อเข้าถึงความจริง เชื่อมโยงสู่ประสบการณ์การเรียนรู้จากภายนอกคือการรับรู้และภายในคือการคิดค้น โดยเน้นที่อารมณ์หรือประสบการณ์จากภายในเป็นสำคัญ

จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ ๓ พบว่า ผลการใช้โปรแกรมการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิง (ตามสมมติฐาน)

^๗ ปถมพร ตะละภักดิ์ และพระสุธีธรรมานันต์, “ศึกษาวิเคราะห์การคิดเชิงบวกในการพัฒนาชีวิตตาม หลักพระพุทธศาสนา”, การประชุมวิชาการเสนอมผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 8, (2560): 1354-1364.

^๘ ดิลก บุญอ้อม, “การใช้หลักโยนิโสมนสิการแนวอริยสัจเป็นฐานการเรียนรู้ด้วยตนเองในการดำรงชีวิต”, วารสาร มหริษาการลำนนา, ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2561): 72-81.

^๙ พระมหาพวงศกร ฐานงุโร, “การเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยมีหลักคิดโยนิโสมนสิการเป็นฐาน”, วารสารสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2565): 50-60.

สมมติฐานข้อที่ ๑ จากผลการวิจัยพบว่าเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ ๑ เมื่อพิจารณาแนวทางการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมทั้ง ๖ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านความยุติธรรม ทำให้ผู้ต้องขังหญิง กลับมาทบทวนสาเหตุพฤติกรรมและยอมรับผลของการกระทำเนื่องจากผลของกรรมให้ความยุติธรรม ๒) ด้านความสามัคคี ทำให้ผู้ต้องขังหญิงรู้จักการยังคิดไม่ด่วนตัดสินใจในสิ่งที่มองเห็น มีความรอบคอบ ให้ความสำคัญและให้อีกฝ่ายอื่นเห็นความสำคัญของส่วนรวม ๓) ด้านความเสียสละ ทำให้ผู้ต้องขังหญิงไม่ยึดติด รู้จักปล่อยวาง การยอม การให้เป็นการสร้างสิ่งดี ๔) ด้านความมีวินัย ทำให้ผู้ต้องขังหญิงทำให้ผู้ต้องขังหญิงรู้ว่า ความโลภ ความโกรธ ความหลง ความคิดที่ไม่เป็นกุศล เป็นต้นเหตุความทุกข์ การกระทำผิด ศีล กฎระเบียบและ ข้อบังคับ ทำให้เกิดทุกข์ ต้องหาวิธีการที่จะทำให้ไม่เกิดทุกข์ ๕) ด้านความรับผิดชอบ ทำให้ผู้ต้องขังหญิงรู้ว่าการตั้งจุดมุ่งหมายสิ่งใด และการบรรลุเป้าหมายต้องคำนึงถึงหลักการที่ดี ๖) ด้านความซื่อสัตย์ ทำให้ผู้ต้องขังหญิงรู้ว่าการปฏิบัติตนเป็นประโยชน์กับตัวเอง ผู้อื่นทุกอย่างมีทั้งคุณและโทษต้องมองให้รอบด้านและเลือกทางที่เป็นจริงเป็นเป้าหมายในชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิเศษ ปญฺวาชิโร และคณะ^๑ พบว่า ๑) ผู้ต้องขังหญิงมีความต้องการในการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นมนุษย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อันดับแรก การพัฒนาจิตวิญญาณตามกระบวนการภาวนามยปัญญา รองลงมา การพัฒนาจิตวิญญาณตามกระบวนการจินตมยปัญญา ส่วนการพัฒนาจิตวิญญาณตามกระบวนการสุตมยปัญญา อยู่อันดับสุดท้าย หลักธรรมในการพัฒนา ได้แก่ ความเมตตาต่อกัน มีความกรุณาต่อกัน แสดงความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี การทำใจให้รับความเป็นจริงได้ ไตรสิกขา อริยสัจ ๔ และมรรคมีองค์ ๘ ซึ่งเป็นขั้นการเจริญวิปัสสนาหาเหตุผล

สมมติฐานข้อที่ ๒ จากผลการวิจัยพบว่าเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ ๒ หลังได้รับการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการและการแก้ไขปัญหของผู้ต้องขังหญิง การแก้ปัญหามององค์ประกอบ ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านขั้นการวิเคราะห์ปัญหา ทำให้ผู้ต้องขังหญิง สามารถพยายามค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาให้พบมองเห็นสิ่งที่จำเป็นต่อชีวิต และพิจารณาหาเหตุผลสิ่งที่เป็นคุณค่าแท้ ๒) ด้านขั้นการวางแผนการแก้ปัญหา ทำให้ผู้ต้องขังหญิง กำหนดเป้าหมาย แก้ไขปัญหาด้วยจิตใจที่ตั้งมั่นตั้งมั่นให้บรรลุเป้าหมาย เลือกทางออกที่ดีไว้หลาย ๆ ด้าน และประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องตั้งมั่นในกุศล ๓) ด้านขั้นตอนการทำงานตามแผน ทำให้ผู้ต้องขังหญิง นำดีดีมาเป็นบทเรียน ทำใน

^๑ พระมหาวิเศษ ปญฺวาชิโร และคณะ, “แนวทางในการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขังในทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ 7 ฉบับเพิ่มเติม (พฤษภาคม 2562): 421-434.



ปัจจุบันให้ดีที่สุด ผ่าฟันอุปสรรค และทำงานตามขั้นตอนที่กำหนดไว้เพื่ออนาคตที่ดี ๔) ด้านขั้นตอนการประเมินผล ทำให้ผู้ต้องขังหญิง จำแนก แยกแยะ แจกแจง วิเคราะห์ในสิ่งที่ดีและไม่ดีในการทำงาน มองทุกขั้นตอนการทำงานเป็นสิ่งสำคัญ ปรับปรุงสิ่งที่ทำให้ตรงกับเป้าหมาย จะเห็นได้ว่าโปรแกรมการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาการแก้ปัญหา เพื่อเป็นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ธรรมชาติตามหลักความเป็นจริงจนเกิดการยอมรับความเป็นจริงของชีวิตจนเกิดความเข้าใจและใช้ชีวิตในทางที่ถูกต้องเหมาะสมให้ตระหนักถึงเป้าหมายการมีความสุขในชีวิต สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตามวิธีการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง

จึงสรุปได้ว่า หลักธรรมในพระพุทธศาสนาสามารถนำมาใช้พัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาได้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สัญชัย ศิริสฤติย์**^๑ ผลการวิจัยพบว่า ๑) ภายหลังการทดลองผู้ต้องขังกลุ่มทดลองที่ใช้ชุดโปรแกรมแนะแนวมีความแข็งแกร่งทางจิตใจเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ๒) ภายหลังการทดลอง ผู้ต้องขังกลุ่มทดลองมีความแข็งแกร่งทางจิตใจสูงกว่าผู้ต้องขังกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาดนัยพัชร ยูนิรัมย์ และคณะ**^๒ พบว่าคะแนนเฉลี่ยโดยรวมและทุกด้านหลังการทดลองมีค่าสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ในขณะที่คะแนนหลังการทดลองและการติดตามผลไม่มีความแตกต่างกัน และพบว่า ผู้เข้าอบรมมีการพัฒนากระบวนการคิดและพฤติกรรมที่ดีขึ้นทุกด้าน มีจิตใจเยือกเย็น มีมุมมองต่อปัญหาเปลี่ยนไป ในทางที่ดีขึ้น ใช้ชีวิตได้มีความสุขมากขึ้น

สมมติฐานข้อที่ ๓ จากผลการวิจัยพบว่าเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ ๓ การฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการจะทำให้คนเราเรียนรู้ถึงความแตกต่างระหว่างความเป็นจริงของสิ่งต่าง ๆ การคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นคิดการพิจารณาไตร่ตรอง ประกอบด้วยปัญญามี ลักษณะที่ละเอียดอ่อนลึกซึ้ง รอบคอบคอยเอาใจใส่ตลอดเวลา ประกอบด้วยเหตุผล คำนึงถึงส่วนดี ส่วนเสีย เป็นประโยชน์

^๑ สัญชัย ศิริสฤติย์, “ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางจิตใจของผู้ต้องขัง เรือนจำกลางเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2561), หน้า 1.

^๒ พระมหาดนัยพัชร ยูนิรัมย์ และคณะ, “การพัฒนารูปแบบการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้ต้องขังหญิงด้วยหลักพุทธธรรม”, วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 (มกราคม 2566): 147-167.

และมีใช้ประโยชน์ เป็นวิถีทางแห่งปัญญา การสร้างกิจกรรมพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิง

ผู้วิจัยสังเกตว่า กิจกรรมการคิดแบบโยนิโสมนสิการ “การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย” เป็นกิจกรรมที่ผู้ต้องขังหญิงให้ความสนใจ กิจกรรมสนทนากลุ่มร่วมกิจกรรมร้องเพลง ฝน่อยทำไม จึงตก เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่เป็นวิธีคิดเพื่อให้รู้สภาวะที่เป็นจริง พิจารณาปรากฏการณ์ที่เป็นผล ให้รู้จักสภาวะที่เป็นจริง หรือพิจารณาปัญหา หาหนทางแก้ไขด้วยการค้นหาเหตุและปัจจัยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์ส่งผลสืบทอดกันมา การคิดที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน ซึ่งเมื่อเหตุการณ์อย่างใด สิ่งเหล่านั้นย่อมอาศัยปัจจัยอย่างอื่นเกิดขึ้น ไม่ใช่เกิดขึ้นเพราะตัวเอง หรือเมื่อจะดับไปก็คงจะดับไป เพราะเหตุปัจจัยเป็นสาเหตุ ในทางพุทธศาสนาจะเน้นให้ใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผล โดยเฉพาะ การดับทุกข์เมื่อเห็นความเกิดขึ้น ย่อม หาทางแก้ปัญหาด้วยการคิดถึงสิ่งที่เกิดขึ้นว่าเป็นปัจจัย สัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และ “การคิดแบบสามัญลักษณ์” หรือวิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา คือ มอง อย่างรู้เท่าทัน ความเป็นไปของสิ่งทั้งหลาย ว่าสิ่งต่าง ๆ นั้นเกิดขึ้นเองแล้วจะดับไปเอง เป็นวิธีคิด อย่างรู้ทั่วถึงตามสภาพความเป็นจริงของสรรพสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องเป็นไปตามหลักของธรรมชาติ

การคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อเหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดี มี เหตุ ผล เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากเดิมไปสู่พฤติกรรมใหม่และพฤติกรรมใหม่นี้ เป็นผลมาจากประสบการณ์หรือการฝึกฝน การใช้ทักษะ กระบวนการทางความคิด มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ บุคคลมีชีวิตที่ดี ช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน สามารถอยู่ร่วมกันเป็นสังคมได้เป็นอย่างดี มีความสุข และทำ ให้มีการดำเนินชีวิตอย่างประเสริฐ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **มาริษา อัจฉะวงศ์**^๑ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผนังหลังกำแพง : กิจกรรมชีวิตและการเปลี่ยนแปลงทางความคิดผู้ต้องขังหญิง พบว่า การปรับตัวทางความคิดของผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นกระบวนการทางความคิดที่สามารถช่วยแก้ไข ปัญหาและความเป็นอยู่ที่ดีได้ ประกอบด้วย ๒ ประเด็นหลัก คือ ๑) การปรับตัวทางความคิดที่ได้รับ ผลกระทบจากโลกภายใน ๒) การปรับตัวทางความคิดที่เกิดจากปัจจัยสนับสนุนภายนอก ผลการวิจัยนำไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับประสบการณ์และการปรับตัวทางความคิดของผู้ต้องขังหญิงที่ อาศัยอยู่ในสถานกักขัง นอกจากนี้ผลการศึกษายังชี้ว่าการบำบัดสุขภาพจิตด้วยการให้คำปรึกษา ทางจิตวิทยาแก่ผู้ต้องขังหญิงถือเป็นการให้คำปรึกษาแบบให้กำลังใจ ช่วยให้ผู้ต้องขังหญิงได้สำรวจ

^๑ มาริษา อัจฉะวงศ์, “โลกหลังกำแพง : ประสบการณ์ชีวิตและการปรับตัวทางความคิดของผู้ต้องขังหญิง”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา, หน้า บทคัดย่อ.



ตนเอง ตระหนักถึงตนเอง เห็นคุณค่าในตนเอง หรือคุณค่าในตัวเอง เพื่อให้ผู้ต้องขังหญิงมีความหวังมองโลกในแง่ดี มีสติ และใช้ชีวิตในปัจจุบันขณะได้ รวมถึงค้นพบแนวทางในการรับมือของตนเอง

สมมติฐานข้อที่ ๔ จากผลการวิจัยพบว่าเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ ๔ การฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการและการแก้ปัญหาโดยเน้นการใช้เหตุผลในการตัดสินใจ การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนการแก้ปัญหา การดำเนินการตามแผน และประเมินผล ตามขั้นตอนตระหนักถึงความสามารถในการฝึกฝนให้รู้คิดและสามารถแก้ปัญหาสิ่งที่เกิดขึ้นกับตน ตามวิธีการแก้ปัญหา พระพุทธศาสนาเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงที่ทำได้ถึงระดับรากฐานของจิตสำนึกจะเป็นไปได้เมื่อคน ๆ นั้นเข้าถึงความสุขภายใน (ความสุขยั่งยืน) โดยผ่านการฝึกคิด ฝึกความสมดุลทางอารมณ์ และสติอย่างต่อเนื่อง การเปลี่ยนปัญหาเป็นโอกาสคือต้องใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นบทเรียนเพื่อสอนตนเอง และหาโอกาสพัฒนาตนเองให้ รู้จักและเข้าใจ “ธรรมะ” หรือ “ธรรมชาติของชีวิต” ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริวัฒน์ ศรีเครือดง และคณะ^๑ พบว่า กระบวนการพัฒนาจิตและปัญญาในทางพระพุทธศาสนามีเครื่องมือที่เรียกว่า ไตรสิกขา หลักการ ปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา เป็นการฝึกปฏิบัติอบรมกาย ฝึกอบรมจิต ฝึกอบรมศีล และฝึกอบรมปัญญา และยังพบว่าการฝึกจิตใจให้เข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่ ควบคุมตนได้ดี มีสมาธิ มีกำลังใจสูงให้เป็นจิตที่สงบผ่องใสผู้ที่ได้รับการพัฒนาจิตและปัญญาแบบองค์รวม คือ การพัฒนามนุษย์ให้มีความสุขให้มีความพัฒนาการ ๔ ด้าน ได้แก่ การพัฒนากาย พัฒนาจิตใจ พัฒนาศีล และพัฒนาปัญญาโดยเครื่องมือชีวิตการฝึกปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า หลักภาวนา ๔

๗. สรุป

๑) แนวคิดโยนิโสมนสิการมีความสำคัญต่อการพัฒนาชีวิต ที่จะเข้าถึง ความจริงของชีวิตและโลก ทำให้ไม่ประมาท มีสติสัมปชัญญะอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้พระพุทธศาสนากำหนดแนวทางของการพัฒนาชีวิตหรือเรียกว่า การภาวนา เป็น ๔ แนวทาง ได้แก่ การพัฒนากาย การพัฒนาศีล การพัฒนาจิตและการ พัฒนาปัญญา บุคคลผู้สามารถพัฒนาชีวิตทั้ง ๔ แนวทาง จะมีคุณสมบัติของผู้มีสุขภาพกายดี (ภาวิตกาย) สามารถอยู่ร่วมกัน กับคนอื่นในสังคมเป็นอย่างดี (ภาวิตศีล) มีสุขภาพจิตดีคือมีจิตตั้งมั่นประกอบด้วยสติ (ภาวิตจิต) และเป็นผู้มีปัญญาดีคือรู้ ความจริง

^๑ สิริวัฒน์ ศรีเครือดง และคณะ, “การพัฒนาโปรแกรมเพื่อสร้างชีวิตสุขตามแนวทางการพัฒนาจิตและปัญญาแบบองค์รวม”, รายงานวิจัย, (คณะมนุษยศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560), หน้า ก.

ของชีวิตและโลก (ภาวิตปัญญา) เมื่อรู้ความจริงดังกล่าวจึงวางตนและวางจิตของตนอย่างถูกต้องทำให้ใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ด้วยการพัฒนาการคิด มีจริยธรรมเชิงเหตุผลการทำชีวิตให้เจริญงอกงามและมีปัญญาการแก้ปัญหา ศักยภาพของการพัฒนาคือ การทำให้ความขัดแย้งมีความหมายเป็นความประสานเสริมกลมกลืน ซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความสมบูรณ์และดุลยภาพซึ่งความสามารถซึ่งพระพุทธศาสนากล่าวว่ามนุษย์ที่พัฒนาแล้วจะประยุกต์เข้ากับปัญหาสภาพแวดล้อมทั้งหมดได้

๒) โปรแกรมการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่หลักไตรสิกขา อริยสัจ ๔ และโยนิโสมนสิการ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่สอดคล้องกับเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหา มีขั้นตอนกระบวนการกลุ่ม ๓ ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นศีล ขั้นสมาธิ และขั้นปัญญา ดำเนินการกิจกรรมทั้งหมด จำนวน ๑๒ ครั้ง สัปดาห์ละ ๑ ครั้ง ระยะเวลาครั้งละ ๑๕๐ นาที และบันทึกผลการประเมินทุกครั้งที่ในการเข้าร่วมกิจกรรม ตามรายละเอียดของกิจกรรม ทำให้ค้นพบความลงตัวของวิชาการ ในการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิงเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นองค์ประกอบเชิงจิตวิทยาสานกระบวนการพัฒนาทางพุทธจิตวิทยาสู่โมเดลการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิงเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๓) เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ต้องขังหญิงเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมก่อนการทดลอง ของกลุ่มทดลอง อยู่ในระดับ น้อยที่สุด ค่าเฉลี่ย ๑.๗๑ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๒๐ หลังการทดลอง พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ค่าเฉลี่ย ๔.๑๘ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๒๗

๘. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ ๑ พบว่า งานวิจัยนี้เป็นองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิงทำให้เกิดคุณค่าและความเข้าใจการดำเนินที่ถูกต้องดีงาม สามารถแก้ปัญหาและกำหนดเป้าหมายในชีวิต กรมราชทัณฑ์ควรส่งเสริมโครงสร้างในเชิงของยุทธศาสตร์ในนำหลักโยนิโสมนสิการมาพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิงเพื่อให้ผู้ต้องขังหญิงเกิดตระหนักรู้ถึงคุณค่า และการดำเนินชีวิตให้ถูกต้อง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ ๒ พบว่า โปรแกรมการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิงเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา



จำนวน ๑๒ ครั้ง ผู้ที่มีความประสงค์นำไปใช้ควรมีความเข้าใจในทฤษฎีและกระบวนการก่อนนำไปใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ ๓ พบว่า โปรแกรมการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาของผู้ต้องขังหญิงเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาจใช้ระยะเวลานานในการอบรม คิดการพิจารณาไตร่ตรอง ลักษณะที่ละเอียดอ่อน ลึกซึ้ง รอบคอบ ผู้ที่สนใจและมีเวลาน้อย อาจศึกษาและเลือกนำกิจกรรมไปใช้โดยจัดสรรกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทที่ต้องการ

๒) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบที่สำคัญ คือ องค์ประกอบของเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหา ประกอบด้วย ๖ ด้าน คือ ๑) ความยุติธรรม ๒) ความสามัคคี ๓) ความเสียสละ ๔) ความมีวินัย ๕) ความรับผิดชอบ และ ๖) ความซื่อสัตย์ และการแก้ปัญหตามองค์ประกอบ ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านขั้นการวิเคราะห์ปัญหา ๒) ด้านขั้นการวางแผนการแก้ปัญหา ๓) ด้านขั้นตอนการทำงานตามแผน และ ๔) ด้านขั้นตอนการประเมินผลสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ สามารถนำไปปรับปรุงพัฒนาเพื่อทดลองใช้ในกลุ่มเด็กและเยาวชน ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน และเยาวชนที่เข้าร่วมโปรแกรมแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ของ ศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและการแก้ปัญหาต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมราชทัณฑ์. แผนปฏิบัติการระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ของกรมราชทัณฑ์.

นนทบุรุษ: ม.ป.ท., ๒๕๖๖.

ดิลก บุญอิม. “การใช้หลักโยนิโสมนสิการแนวอริยสัจเป็นฐานการเรียนรู้ด้วยตนเองในการดำรงชีวิต”. วารสาร มจรวิชาการล้านนา. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๑): ๗๒-๘๑.

ธัญญา พิงส์นทีเยะ. “เรือนจำ: พื้นที่แห่งการลงโทษและการคืนคนดีสู่สังคม”. วารสารวิชาการ ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ. ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๑): ๗๓๗-๗๔๘.

นภาพร หะวานนท์. “การปฏิรูปเรือนจำ: จากสถาบันการลงโทษสู่ชุมชนแห่งความหวัง”.

วารสาร สังคมลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๗): ๑-๑๙.

ปถมพร ตะละภู และพระสุธีธรรมานุวัตร. “ศึกษาวิเคราะห์การคิดเชิงบวกในการพัฒนาชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา”. การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ ๘. (๒๕๖๐): ๑๓๕๔-๑๓๖๔.

พระมหาดนัยพัชร ยูนิริย์ และคณะ. “การพัฒนารูปแบบการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้ต้องขังหญิงด้วยหลักพุทธธรรม”. วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา. ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม ๒๕๖๖): ๑๔๗-๑๖๗.

พระมหาพวงศกร ฐานงโร. “การเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยมีหลักคิดโยนิโสมนสิการเป็นฐาน”. วารสาร สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๕): ๕๐-๖๐.

พระมหาวิเศษ ปญฺวารชิโร และคณะ. “แนวทางในการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขังในทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่”. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. ปีที่ ๗ ฉบับเพิ่มเติม (พฤษภาคม ๒๕๖๒): ๔๒๑-๔๓๔.

มาริษา อัจฉะวงศ์. “โลกหลังกำแพง : ประสบการณ์ชีวิตและการปรับตัวทางความคิดของผู้ต้องขังหญิง”. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๖๕.

สิริวัฒน์ ศรีเครือดง และคณะ. “การพัฒนาโปรแกรมเพื่อสร้างชีวิตสุขตามแนวทางการพัฒนาจิตและปัญญาแบบองค์รวม”. รายงานวิจัย. คณะมนุษยศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

สัญชัย ศิริสถิตย์. “ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางจิตใจของผู้ต้องขัง เรือนจำกลางเชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๖๑.

